

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

תוכן עניינים

- א. מחלוקת בשל כרכים אבל בשל כפרים ד"ה אסורים ... הוסיפו עליהן
סייף עטרה וטבעת סייף.....1
- ב. המוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין מצא תבנית יד או תבנית רגל
הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד ... אפי' שברי עבודת כוכבים ... בעומדין
על בסיסן 2
- ג. עבודת כוכבים שנשתברה מאיליה ... אסורה3
- ד. ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי.....4
- ה. חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקננין
5
- ו. מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו
אוכלת ופטורה מן המעשר6

דף מא.

א. מחלוקת בשל כרכים אבל בשל כפרים ד"ה אסורים ... הוסיפו עליהן סייף עטרה וטבעת סייף

כבר התבאר לעיל דף מ: ספק ע"ז אסורה¹, לפיכך כל הצלמים הנמצאים
בכפרים אסורין בהנאה, שסתמא² לשם ע"ז נעשו, שאין דרך הכפריים
לעשות צלמים לנוי.

¹ שו"ע ונו"כ קמא א

² ויש לתמוה כיון דמסתמא הוה כן למה לו הטעם דספיקא לחומרא. ועוד קשה במה שאמר אח"כ בכרכין
דודאי לנוי נעשו למה יהיה ודאי דהא נמי באפשר הוא שנעשה לשם עבודת כוכבים ונראה דאף על פי דספק
עבודת כוכבים לחומרא מכל מקום כל שיש סברא להיתר ולאיסור ראוי להקל דהא קי"ל בכל דוכתי דלא
מחזקינן איסורא מספק ואין מחמירין מספק אלא במקום דאתחזק איסורא כבר ע"כ כיון שיש סברא דלנוי
עשוי (אנן) מחזקינן להאי סברא לודאי כיון שיש לה סיוע מכח לא מחזקינן איסורא ... ומו"ח ז"ל כתב דכוונת
הטור דלא להוי ספק ספיקא ספק אם נעשה עבודת כוכבים את"ל נעשה אימור בטלוח וקשה דאין ביטול בזה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אבל הנמצאים בכרכים מותרים בהנאה, דודאי לשם נוי נעשו, אלא אם כן עומדים על פתח המדינה או העיר³, בצורה שידוע לנו שיש עובדין לצורה כזו, והיה בצד בצורה צורת מקל או צפור או כדור או סייף או עטרה וטבעת, ובזמנינו הכל לפי הענין ובין בכרכים ובין בכפרים הכל מה שמראים הדברים שנעשו לשם אליל או לנוי⁴, דאלו ודאי לשם עבודה זרה נעשו ואין חילוק בין אם הצורה ההיא של אדם או שאר צורה⁵.

ב. המוצא שברי צלמים הרי אלו מותרין מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין מפני שכיוצא בהן נעבד ... אפי' שברי עבודה כוכבים ... בעומדין על בסיסן

המוצא שברי⁶ צלמים של כפרים⁷ מושלכים בארץ במקום הפקר, או שמצאן בתוך שברי נחשת, או אפילו שברי ע"ז עצמה שראינו שעבדוה כשהיתה שלימה⁸, אפ"ה מותרים, שכיון שנשברה⁹ שוב אין עובדין אותה, ואמרינן הגוי רתח עליה וברצונו שברה ובודאי בטלה¹⁰. וי"א¹¹ דכל שברי אלילים

אפילו גררה לא הוה ביטול כל זמן שלא פחתה בצורתה וכאן מיירי משלמים דאי בשבורים הכי נמי באמת הוה ביטול כמ"ש אח"כ. ט"ז שם ב, אולם בש"ך א חולק וכתב ונראה דברי שא קושטא דמלתא קאמר דמסתמי דרכי הכפרים שלא לעשות לנוי אלא לשם אלילים ואה"נ בספק אם נעשו לשם אלילים או לנוי אסורים דבעינן דוקא למידע בודאי שנעשו לשם נוי כדקאמר בסופא

³ ש"ך ב

⁴ ש"ך ד

⁵ ט"ז שם א ש"ך ג

⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

⁷ דבשל כרכים אפילו שלמים מותרים כדלעיל, בס' קהל יאודה מוב"א בדרכ"ת יב

⁸ לבוש עיין ט"ז ג

⁹ בט"ז ד כתב כפירש"י דנשתברה מאליה לא שכיחא ואזלינן בתר רובא דעובד כוכבים שברה, אך בסימן קמו איירי שראה שנשברה מאליה ולכך שבריה אסורים שברי לא ביטלם הגוי.

¹⁰ ונשברה מאליה לא חיישינן, דמסתמא עבודה זרה אינה משתברה מאליה דהגוי מנמר לה. לבוש ש"ך ז ובאר הגולה ד וזהו דעת המחבר כהר"ף והרא"ש והטור

¹¹ דעת הרמב"ם וכן דעת התוס' והר"ן ותימה על המחבר שהוא עצמו העתיק בס' קמ"ו סעיף י"א לשון הרמב"ם לפיכך המוצא שברי אלילים הרי אלו אסורים בהנאה שמא לא בטלום העובדי כוכבים עכ"ל וכאן כתב דאפי' מוצא שברי אלילים מותרים וכן יש לתמוה על העט"ז וצ"ע. ש"ך ז. ועי' בס' משנת חכמים (מהגאון מזאמשובט) דף ק"א ע"ב מ"ש בזה וכו' לתרץ דמה דנקיט בש"ע כאן בלשון מושלכים ומיירי במקום הפקר שרבים מצויים להכי מותר במוציא שברי ע"ז דתו מייאש וכו' משא"כ בס' קמ"ו דמיירי הש"ע דנאבד במקום שאין רבים מצויים עיין שם ועי' בס' תפארת למשה שכ' לתרץ דלהלן סי' קמ"ו מיירי שידוע שנשברה מעצמה אלא שאינו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

אסורים אפילו אינם עומדים על בסיסם¹² אבל שברי צלמים מותרים דאיכא ספק ספיקא ספק נעבדו או לא ואת"ל נעבדו שמא בטלום העובדי כוכבים. ובע"ז דליכא למיחוש בה לנשברה מאלי' כגון של כסף וזהב ומתכות לב"ע שריא דמוכחא מלתא דגוי רתח עלי' והשליכה ע"פ חוצות¹³.

אבל אם מצא תבנית יד או רגל והוא עומד על בסיסו, כלומר שיש להם בית מושב רחב שיושבים עליו לברם¹⁴, הרי זה אסור בהנאה, שבזה ניכר שתחלתו נעשה כך לעובדו ואין זה שבר ולא נתבטל, שכן דרכן לפעמים לעבוד ולהשתחות ליד או לרגל בפני עצמו.

דף מא:

ג. עבודת כוכבים שנשתברה מאליה ... אסורה

ע"ז שנשתברה מאליה¹⁵ אם עדיין לא נעבדה או אף על גב דקיי"ל דע"ז של נכרי אסורה מיד, מ"מ עכ"פ נשתברה מאלי' צתרת

אבל אם קודם שנשתברה עבדה הנכרי¹⁶, כל שבריה אסורים בהנאה עד שיבטלום גוי.

לפיכך המוצא שברי ע"ז, במקום שאין רבים מצויים¹⁷, הרי אלו אסורים בהנאה שמא לא בטלום הגוים¹⁸. ויש מחלקים בין אם מצא צלמים שמותרים

יודע אם בטלה ולכך אסורה מספק אבל הכא מיירי שאינו יודע אם נשברה מעצמו או ע"י נכרי עיין שם ועי' בס' מקור מים חיים שהאריך בזה והביא גם דברי הרב תפ"מ הנזכר ומדחה דבריו ועיי"ש במ"ש עוד בזה וסיים בצ"ע:

¹² דחיישינן שמא לא בטלום העובדי כוכבי'

¹³ קבל יאודה מובא בדרכ"ת יג

¹⁴ לבוש וט"ז ד

¹⁵ הגהות חכמת שלמה קמו ז

¹⁶ שו"ע ונו"ב קמו יא

¹⁷ עי' בס' משנת חכמים (מהגאון מזאמשוש) דף ק"א ע"ב מ"ש בזה דמה דנקיט בש"ע לעיל קמא בלשון מושלכים ומיירי במקום הפקר שרבים מצויים להכי מותר במוציא שברי ע"ז דתו מייאש וכו' משא"כ כאן בסי' קמ"ו דמיירי הש"ע דנאבד במקום שאין רבים מצויים עיין שם.

¹⁸ עי' במשנה למלך פרק ח' מהלכ' ע"ז שנסתפק אם אסורים בודאי דאמרינן דבודאי הוא ע"ז דלא בטלה הגוי או דס"ל דאסור מספק אפשר שבטלה ואפשר שלא בטלה ונ"מ לענין ס"ס כגון צלמים האסורים דאם נשתברו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

שתולים אנו שלא נעבדו¹⁹, לבין מצא אלילים שודאי נאבדו, ולכן אסורים מספק שמא לא ביטלו.

אם היתה של פרקים ונפל ממנה פרק או פרקים והדיוט יכול להחזירם, צריך לבטל כל פרק ופרק מפרקיה, שמכיון שהדיוט יכול להחזיר הפרק שנפל, בביטול האבר אינו מבטל המותר, שכוונתו להחזיר אותם ולתקנם במעשה הדיוט.

אבל אם אין הדיוט יכול להחזירה, כיון שבטל אבר אחד שנפל ממנה בטל כל השברים, שמכיון שאין יכול להחזירה אלא במעשה אומן, כשיבטל אבר אחד אומרים אנו משום שאינו יכול להחזירו הוא מבטלו, ובודאי דעתו כן כל כולם שיהיו בטלים מטעם זה שלא יוכל לתקנם במעשה הדיוט.

ד. ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי

כבר התבאר במסכת פסחים דף ט: שכשיש ודאי איסור אין ספק שמא אירע דסר המתירו מוציא מידי האיסור.

ולכן בהלכות בדיקת חמץ חולדה²⁰ שנכנסה עם לחם לבית בדוק מחמץ, ויש ספק שמא אכלה החולדה את הלחם, אין ספק אכילת הלחם מוציא מידי ודאי חמץ שהוכנס, ועל כן צריך לחזור ולבדוק את הבית מחמץ.

וכן התבאר במסכת יבמות דף לח. שלכתחלה אסור לייבם ולא לחלוץ תוך ג' חדשים²¹, ויבם שעבר וכנס את יבמתו תוך ג' חדשים וילדה, והרי הוא ספק בן של ראשון ספק בן של יבם, ותובע הספק כל נכסי המת שאומר שהוא בנו, והיבם אומר בני אתה ואני היורש, יחלקו הנכסים ביניהם²².

מותרים דהוי ס"ס ועיי"ש בדברי הרב המניה ועי' בס' ערוך השלחן אות ח' מ"ש ע"ד המל"מ בזה ובמ"ש בזה לדינא ועי' בס' מנחת פתים שהעיר ע"ז מדברי התוס' ע"ז דף מ"ב ד"ה ספק דמשמע מדבריהם דאסורה רק מספק עיין שם ובמהר"מ מלובלין שם.

¹⁹ שם"ס הוא ספק א נעבדו ואפית"ל נעבדו שמא בוטלו. ש"ך קמא ז וכדעת הרמב"ם

²⁰ בה"ל תלד א ד"ה אם יטלנו

²¹ כמבואר בסימן קסד (סעיף א), כדי שיתברר אם היא מעוברת או לא, וכתב הבי"ש (סק"א) אפילו יבא אליהו ויאמר שאינה מעוברת אסורה ליבם, ואם עבר ויבם ונמצאה מעוברת אסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה, אבל אם נתברר שאינה מעוברת מותרת לו, עיין שם.

²² שו"ע סימן קסג סעיף ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

מת היבם ורוצה הספק לחלוק עמהם בנכסי היבם, אין לו כלום, הם ודאי יורשים והוא ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי²³.

וכן אם מת הזקן כלומר אביו של היבם, ובאו הספק והיבם לחלוק בנכסיו, אין לספק כלום²⁴.

ה. חבר שמת והניח מגורה מלאה פירות אפילו הן בני יומן הרי הן בחזקת מתוקנין

כבר התבאר לעיל דף לט: שתלמיד חכם²⁵ לעולם נאמן על כשרות פירותיו, אף על פי שלא קיבל דברי חברות. ואפשר שגם²⁶ בזמנינו יש ת"ח לענין זה דסגי בגמיר וסביר אך ת"ח שאין בו יראת שמים גרוע מע"ה ואינו נאמן

ות"ח²⁷ שמת או שהלך למדינת הים²⁸, והניח פירות אפילו כנסם באותו היום מן השדה לביתו, ובו ביום נתמרחו²⁹, הרי הן בחזקת מתוקנין, ואין צריך להפריש מהם תרומות ומעשרות³⁰. ולא אמרי' עדיין לא הספיק לעשרן דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן או שיזהיר בני

²³ כתב בערוה"ש (סעיף יח) בשם הירושלמי שאם מת אחד מהאחים של יבם, אין הספק נוטל כלום מנכסיו, שהרי היבם הוא יורש ודאי והספק אינו יורש ודאי, ופשוט דאיירי שהאח לא הניח יורשים, וגם הזקן אינו קיים, דאל"כ גם היבם אינו יורש כלל.

²⁴ שו"ע סימן קסג סעיף ה, דשמא בן המת הוא ואין לו חלק בנכסי היבם, והאב הוא היורש, ושמא בן היבם הוא והוא יורש אביו, ואין לזקן חלק בנכסי היבם, שאין לאב בירושת הבן כשיש לו בן. ובב"ש (סק"י) הקשה לשיטת הרא"ש דלעיל גבי יבם וספק בנכסי מת דדוקא כשהאב חי חולקין, אבל כשהאב כבר מת הו"ל יבם ודאי נגד הספק (עי' לעיל הערה נד), א"כ ה"נ נימא שהזקן הוא ודאי יורש והספק הוא ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי, ותירץ דגם הזקן אינו יכול לטעון שהוא יורש ודאי, שא"כ נמצא שבנו ייבם באיסור, ואינו יכול לטעון כן בתורת ודאי, עיין שם, ועי' אבן האזל (פ"ה מה' נחלות ה"ה).

²⁵ רמב"ם הלכות מעשר פרק י הלכה ב

²⁶ חזו"א שביעית סי' י סק"ח

²⁷ עיין חזו"א שביעית סי' א' סק"ל וכ"ה בהדיא במאירי ע"ז מ"א ב' משמע דוקא ת"ח דזריז טפי אבל ע"ה אפי' ידוע שמעשר וקיבל עליו אין סומכין ע"ז וברש"י פסחים ד: משמע דכל מי שנאמן על המעשרות מקרי חבר לענין זה

²⁸ תוס' ב"מ י"א א' ותוס' הרא"ש נדה ט"ז ב'

²⁹ משמע דאפי' ודאי נתחייבו סמכ' ע"ז. אולם עיין מל"מ ע"פ ב' התירושים בגמ' ומאירי נדה ט"ז ב' שהביא ב' התירושים ולא הכריע. ולפי"ז דוקא אם הי' ג"כ ספק שמא הכניסן במוץ ולא נתחייבו אבל אם ודאי נתחייבו לא סמכ' ע"ז.

³⁰ גם לאכילת אדם דנחשב שודאי עישרן ועיין ברכי יוסף אורח חיים סימן קפו ס"ק ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ביתו. ומטעם³¹ זה יש להזהר שלא להשאיר בבית דבר שאינו מתוקן אלא לעשר מיד שמא ישכחו ויאכלו מזה.

י"א³² שדוקא אם מת מתוך יישוב הדעת, אמרינן שאם היה טבל היה מצווה, אבל אם נטרפה דעתו לא סמכינן שעושה. וי"א³³ שאפי' נטרפה דעתו בשעת מיתה, כיון שהכניסן מן הבית לעיר או שהכניסם מן הכרי לאוצר, בודאי עושה קודם.

ו. מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר

כבר התבאר במסכת פסחים דף ט: שאף על גב שאין ראוי לחבר להפקיע תבואתו מיד מעשר³⁴, מותר לצורך אכילת בהמה להערים³⁵ על התבואה להכניסה במוץ לפני גמר המלאכה, כלומר בלי לדרוש את התבואה להפריד הקליפות והשבילים מן הגרעינים ובלי לזרות את הפסולת³⁶. כדי שתהיה בהמתו אוכלת. שאכילת בהמה אפי' קבע חשובה כעראי³⁷, וכיון שלא נקבע מותר לאכל עראי, והבהמה אוכלת עם המוץ בלא דישה וזריי' ופטורה מן המעשר.

³¹ מרן החזו"א הי' מזהיר ע"ז ועי' בר"ש מע"ש פ"ה מ"ט ובתוס' כ"מ כ"ז ב' משמע שאם הודיעם שהוא טבל מותר ועי' תו' כ"מ י"א א' ד"ה עישור שכ' שאם הולך ואין דעתו לשוב עד ימים רבים אסור אף על פי שהודיעם וע"ל פ"א ה"י ועי' נדרים פ"ה א' קנסוהו רבנן לבעה"ב דלא לישא' לטיבלי' וזע"ק ועמ"ש"כ בבב"ל פ"ח מביכורים ה"ג וע"ל פ"א ה"י סקנ"ט דעובר בבל תאחר לפעמים וע"ל פ"א ממע"ש ה"ח בד"א. דרך אמונה ציון הלכה שם מ

³² ר"ח פסחים ט' א' ותוס' ע"ז מ"א ב' ומהר"ם חלאוה פסחים ט' א' ור"י מבידינא ע"ז מ"א ב' ורימב"א בקדושין כ"ו ותוס' הרא"ש שם ובב"מ י"א והי' הר"ן בב"מ י"א ב' ורשב"א ורמב"ן ושטמ"ק בשם תו' שני' שם מאירי כאן ובפסחים ד:

³⁴ חזו"א מעשרות סי' ג' סק"ז בשם הרמב"ן וכ"כ המאירי בברכות ל"א א

³⁵ רמב"ם הלכות מעשר פרק ג הלכה ו, שו"ע ונו"כ יו"ד שלא פד

³⁶ והאי הכניסן במוץ לא דוקא דה"ה קודם מירוח או קודם העמדת ערימה שאם מירח או העמיד ערימה בבית פטורין ואף אם חזר והוציאן ומירחן פטורין. חזו"א מעשרות סי' ג' סק"א ועיין עוד באריכות בדרך אמונה שם סד

³⁷ כ"כ רש"י ותו' ורוב הראשונים עי' תוס' גיטין פ"א א' ושאר ראשונים בכ"ד וכן בסמ"ג מ"ע קל"ה ובכו"פ פל"ג ועי' בישועות מלכו כאן שהאריך שדעת רבנו אינו כן אלא דלפני גמ"מ מותר לבהמה אפי' קבע אבל אחר גמ"מ רק שלא הוקבע בא' מהדברים הקובעים אסור לבהמה קבע ומותר עראי

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת עבודה זרה

ואם רוצה יכול גם לאכל בעצמו³⁸, ואף על גב שאם אוכל בעצמו מוכרח לעשות זרייה, שא"א לאדם לאכל עם המוץ, זורה מעט מעט שאין זה גמר מלאכה, ופטור לעולם מן התרומה ומן המעשרות, שהרי אינו מתחיל לגמור הכל. ואם היה דעתו לגמור הכל מיד שמתחיל לגמור נקבע הכל³⁹, ואפי' המעט הזה שזרה ובא לאכל אסור באכילת קבע.

וי"א⁴⁰ שלהאכיל לה כל הפירות אסור אבל קצתם מותר.

וי"א⁴¹ שאם הכניס במוץ אפי' יגמור אח"כ הכל ביחד שוב אין מתחייב מה"ת, מיהו מדרבנן אסור אכילת קבע כמו לפני גמר מלאכה, ואפי' מירחן בבית ובאכילת קבע אסור אפי' זרה מעט, וכן הסכימו הרבה ראשונים.

³⁸ נ' משמע לשון רבנו וכ"כ רדב"ז וכ"נ כונת הר"י קורקוס ע"ש ועי' בחזו"א מעשרות סי' ג' סק"ו שכ' שאין הברע בלשון רבנו דמותר קבע או דוקא לבהמה

³⁹ עי' ר"י קורקוס

⁴⁰ רא"ה בברכות לא ועי' בחזו"א שם דלפ"ד התוס' שרק עראי מותר ולא קבע מותר להכניסו אם דעתו לעשר כשיאכל קבע אבל אם דעתו להפקיע ממעשר לגמרי אין ראוי לחבר לעשות כן;

⁴¹ דעת רש"י ותוס' פסחים ט' א' ע"ז מ"א ב' נדה ט"ו ב' ברכות ל"א רבנו יונה ורבנו יונתן ור"י החסיד וס' המכתם וריבב"ן ונמוק"י בברכות שם וכן המאירי שם ובנדה וכן הרשב"א משנ"ץ ומהר"ם חלאוה בפסחים וכן ר"י מבירינא בע"ז וכ"נ בראב"ד שם א וכל השיטות מבואר בחזו"א מעשרות סי' ג' סק"א ב' ג' ד' ה' ו' ועי' במאירי ברכות ל"א א' שנראה דעתו כדעת רבנו ע"ש ובנדה וצע"ק ועי' רשב"א וריטב"א ביצה י"ג א'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

